

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
з навчальної та методичної роботи

к.психол.н., професор

О.О.Назаров

“ 29 ” серпня 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.02. Економіка природокористування

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.040106 "Екологія"

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

факультет Цивільний захист

(назва інституту, факультету, відділення)

2016 – 2017 рік

Робоча програма нормативної дисципліни «Економіка природокористування»
(назва навчальної дисципліни)
за напрямом підготовки 6.040106 "Екологія"», курсанти, студенти спеціальністю .

„ 29 ” серпня 2016 року

Розробники: старший викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Гончарова Т.А., старший викладач Яценко А.А.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту

Протокол від. “29 ” серпня 2016 року № 1
Завідувач кафедри УОДСЦЗ
_____ (Соболь О.М.)

(підпис) (прізвище та ініціали)
29 серпня 2016 р.

Схвалено вченою радою факультету цивільного захисту

Протокол від “ 29 ” серпня 2016 року № 1

Голова вченої ради факультету цивільного захисту
_____ (Ромін А.В.)

(підпис) (прізвище та ініціали)
29 серпня, 2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	(шифр і назва)	Дисципліна гуманітарної та соціально-економічної підготовки	
	Напрямок підготовки <u>6.040106 "Екологія"</u> (шифр і назва)		
	Спеціальність (професійне спрямування): Екологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів 3		4	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
(назва)			
Загальна кількість годин 108		8	
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 4 самостійної роботи студента 4.75	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	30 год.	.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
	84 год.	.	

		Індивідуальні завдання: 0 год.
		Вид контролю: диференційний залік(бсеместр)

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 0,71

для заочної форми навчання

2. Мета: формування у майбутніх фахівців з базовою вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань економічних законів регулювання процесів використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища. Освоєння дисципліни дозволить майбутнім фахівцям забезпечити необхідний рівень економічної обґрунтованості прийняття управлінських рішень.

Завдання: надати теоретичні знання законів використання природних ресурсів, нормативних документів що до процесів використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища ; сформувати вміння та навички здійснення розрахунків економічних показників діяльності підприємства для оцінки економічної ефективності природоохоронних заходів, визначення розмірів плати за викиди та скиди забруднюючих речовин .

У результаті вивчення навчальної дисципліни курсант\студент повинен

знати:

- економічну сутність, склад, структуру природних ресурсів України;
- особливості всіх типів природних ресурсів, їх еколого-економічну оцінку;
- методи оцінки природних ресурсів;

показники еколого-економічного рівня виробництва;

- еколого-економічну оцінку відходів виробництва та вторинної сировини;
- механізм формування економічних збитків від забруднення навколишнього середовища;

- критерії та показники загальної економічної ефективності природоохоронних заходів;
- методи розрахунку економічної ефективності капітальних вкладень у раціональне використання природних ресурсів та охорону навколишнього середовища;
- місце і роль платежів за використання природних ресурсів у податковій системі країни;
- економічні та соціальні фактори ресурсозбереження;
- економічне стимулювання природоохоронної діяльності;
- матеріально-технічну базу галузі охорони навколишнього середовища.

вміти:

- виконувати розрахунки вартості природних ресурсів;
- проводити еколого-економічний аналіз господарської діяльності підприємства;
- проводити оцінку економічних наслідків забруднення навколишнього середовища;
- визначати економічний збиток, що наноситься народному господарству в результаті нераціонального природокористування, порушення законів, норм або правил охорони природи;
- визначити розмір витрат, необхідних для ліквідації наслідків негативних техногенних впливів на довкілля;
- проводити еколого-економічне обґрунтування інвестицій в охорону навколишнього середовища та визначати соціально-економічну ефективність екологічних витрат;
- проводити екологічний аудит діючих виробництв та інвестиційних проектів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методологічна основа економіки природокористування та методи досліджень.

Тема 1. Економіка природокористування як наука.

1. Економіка природокористування як наука, її об'єкт, завдання, головні закономірності, методологія та методи дослідження.
2. Природокористування та його історичні типи. Схема галузевої класифікації видів природокористування. Напрями та рівні природокористування в Україні.
3. Природно-ресурсний потенціал території. Еколого-економічна ситуація. Еколого-економічне районування.

Тема 2. Природні ресурси

1. Природні ресурси: визначення, особливості. Реальні і потенційні, вичерпні і невичерпні, замінні й незамінні, виснажені природні ресурси. Природна та економічна

- класифікації природних ресурсів.
2. Облік природних ресурсів. Кадастри природних ресурсів.
 3. Оцінка природних ресурсів.
 - 4.

Тема 3 .Статистика навколишнього середовища та природних ресурсів

1. Сутність і функції статистики навколишнього середовища.
2. Аналіз статистики з охорони та раціонального використання водних ресурсів
3. Аналіз статистики з охорони атмосферного повітря.

Тема 4. Природокористування в Україні Концепція сталого розвитку

1. Ідеї та принципи концепції сталого розвитку
2. Індекс економічної сталості.
3. Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003–2015 роки.

Тема 5. Управління природокористуванням і охороною природи

1. Головні принципи та рівні управління природокористуванням та охороною природи.
2. Державна система екологічного управління, система корпоративного, місцевого, громадського та спеціального екологічного управління.
3. Інформаційні системи екологічного управління.
4. Еколого-економічний моніторинг, його мета і завдання.

Змістовий модуль 2

Економічне обґрунтування природоохоронних заходів, їх ефективність. Економічні, соціально-екологічні збитки та платність природокористування

Тема 6. Економічні заходи забезпечення раціонального природокористування та охорони довкілля

1. Питання економіки природокористування у державних нормативних актах України.
2. Економічні інструменти (ціна за ресурси, економічні вигоди, перерозподільні платежі).
3. Економічна оцінка природоресурсного потенціалу.
4. Збір за спеціальне використання природних ресурсів, за забруднення, за погіршення якості природних ресурсів; розподіл цих зборів.

Тема 7. Фінансування природоохоронної діяльності в Україні

1. Головні бюджетні та позабюджетні джерела фінансових ресурсів.
2. Головні сфери цільового державного фінансування.
3. Фонди охорони навколишнього природного середовища різних рівнів.
4. Економічне стимулювання раціонального природокористування.

Тема 8. Економічна оцінка впливу людини на природу.

Економічні та еколого-економічні збитки

1. Економічна оцінка впливу людини на природу. Головні складові екологічних витрат. Модифікації економічної оцінки.
2. Економічні та еколого-економічні збитки. Нормативні та понаднормативні збитки.
3. Елементи додаткових витрат через забруднення довкілля.

Тема 9. Економічна ефективність охорони природи.

Екологічні показники продукції

1. Економічна ефективність охорони природи, охорони довкілля, природокористування, управління охороною довкілля. Економність у природокористуванні.
2. Екологічні, соціальні та економічні результати оцінки ефективності природоохоронних заходів.
3. Екологічні показники продукції. Визначення ступеня екологічності продукції.
4. Маркування екологічно чистої продукції. Стан проблеми в Україні.

Тема 10. Система ринкових механізмів економічного регулювання

і стимулювання у сфері природоохоронної діяльності

1. Головні економічні інструменти впливу на ринкову кон'юнктуру: державне кредитування приватного підприємництва, податкові пільги, система пільгової амортизації, фіксовані платежі, штрафи тощо.
2. Нові ринкові методи екологічного природокористування (торгівля правом на забруднення та ін.).
3. Екологізація банківської справи.
4. Еколого-етичні мотиви в інвестиційній політиці. Операційні критерії еколого-етичних фондів.

Змістовий модуль 3

Економічні аспекти екологічних проблем

Тема 11. Економічний механізм охорони й раціонального використання водних ресурсів

1. Контроль за використанням і охороною вод. Державний моніторинг вод. Державний облік поверхневих і підземних вод. Державний облік водокористування. Державний водний кадастр.
2. Організаційно-економічні заходи щодо раціонального використання й охорони вод та відтворення водних ресурсів. Плата за спеціальне водокористування, за користування вод для потреб гідроенергетики і водного транспорту; розподіл платежів.
3. Проблеми економічного механізму охорони й раціонального використання водних ресурсів України та Львівської обл. зокрема.
4. Концепція нарощування мінерально-сировинної бази як основи стабілізації економіки

України (стосовно підземної питної води).

Тема 12. Економічний механізм охорони й раціонального використання земель

1. Облік земель та бонітування ґрунтів.
2. Раціональне землекористування та охорона земельних угідь.
3. Закон України “Про плату за землю”. Грошова оцінка сільськогосподарських угідь.

Тема 13. Економічний механізм охорони й раціонального використання атмосферного повітря

1. Закон України “Про охорону атмосферного повітря”.
2. Регулювання викидів та рівнів впливу фізичних і біологічних чинників на стан атмосферного повітря; заходи щодо відвернення і зменшення забруднення атмосферного повітря викидами транспортних та інших пересувних засобів і установок та впливу їхніх фізичних чинників.
3. Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення охорони атмосферного повітря.

Тема 14. Економічний механізм охорони і раціонального використання надр

1. Кодекс України “Про надра”, Гірничий кодекс України.
2. Облік мінерально-сировинних ресурсів.
3. “Інструкція про порядок обчислення і справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин”. Базові та диференційовані нормативи плати.

Тема 15. Економічний механізм охорони й раціонального використання лісів, рослинних і тваринних ресурсів

1. Екологічне лісокористування. Плата за використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду.
2. Економічне стимулювання охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісів. Стан лісокористування в Україні.
3. Економічний механізм охорони й раціонального використання рослинних ресурсів.
4. Економічний механізм охорони й раціонального використання тваринного світу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма		Заочна форма	
	усього	у тому числі	усього	у тому числі

		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Методологічна основа економіки природокористування та методи досліджень.												
Тема 1.1. Економіка природокористування як наука.	9	2	2	-	-	5						
Тема 1.2. Природні ресурси	9	2	2	-	-	5						
Тема 1.3. Статистика навколишнього середовища та природних ресурсів .	9	2	2	-	-	5						
Тема 1.4. Природокористування в Україні . Концепція сталого розвитку	9	2	2	-	-	5						
Тема 1.5.Управління природокористуванням і охороною природи	9	2	2			5						
Разом за змістовим модулем 1	45	10	10			25						
Змістовий модуль 2 . Економічне обґрунтування природоохоронних заходів, їх ефективність. Економічні, соціально-екологічні збитки та платність природокористування												
Тема 2.1. Економічні заходи забезпечення раціонального	10	2	2	-	-	5						

природокористування та охорони довкілля													
Тема 2.2. Фінансування природоохоронної діяльності в Україні	9	2	2			5							
Тема 2.3 Економічна оцінка впливу людини на природу. Економічні та еколого-економічні збитки	10	2	2	-	-	6							
Тема 2.4 Економічна ефективність охорони природи. Екологічні показники продукції .	10	2	2	-	-	6							
Тема 2.5 Система ринкових механізмів економічного регулювання і стимулювання у сфері природоохоронної діяльності.	10	2	2	-	-	6							
Разом за змістовним модулем 2	49	10	10			29							
Змістовий модуль 3. Економічні аспекти екологічних проблем													
Тема 3.1 Економічний механізм охорони й раціонального	10	2	2			6							

використання водних ресурсів												
Тема 3.2 Економічний механізм охорони й раціонального використання земель	10	2	2			6						
Тема 3.3. Економічний механізм охорони й раціонального використання атмосферного повітря	10	2	2			6						
Тема 3.4. Економічний механізм охорони і раціонального використання надр	10	2	2			6						
Тема 3.5. Економічний механізм охорони й раціонального використання лісів, рослинних і тваринних ресурсів	10	2	2			6						
Разом за змістовим модулем 3	50	10	10	-	-	30						
Усього годин за дисципліну	144	30	30	-	-	84				-	-	

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	1.1. Поняття природокористування. Економіка природокористування.	2
2	1.2. Природні ресурси в суспільному розвитку.	2
3	1.3. Статистичний аналіз в природокористуванні.	2
4	1.4. Особливості природокористування в Україні .	2
5	1.5. Екологічні проблеми та особливості управління охороною природи та природокористуванням.	2
6	2.1. Економічні інструменти та оцінка природоресурсного потенціалу.	2
7	Діяльність держави з питань екології та природних ресурсів України.	
8	Економічні та еколого-економічні збитки.	
9	2.4. Екологічні вимоги до продукції	
10	2.5. Фінансово-економічний механізм природокористування.	
11	3.1. Водні ресурси України та економічний механізм їх раціонального використання.	
12	3.2. Раціональне використання земель.	
13	3.3. Механізми забезпечення екологічної безпеки щодо використання атмосферного повітря.	
14	3.4. Економічна ефективність природоохоронних заходів.	
15	3.5. Економічна ефективність використання лісових	

	ресурсів.	
	Разом	30

6. Теми практичних занять(не передбачено)

7. Теми лабораторних занять (не передбачено)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	1.1 Структура підприємства	5
2	1.2 Принципи використання і роль природних ресурсів у суспільному розвитку.	5
3	1.3 Концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування, диверсифікованість виробництва	5
4	1.4 Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003–2015 роки.	5
5	1.5 Державна система екологічного управління, система корпоративного, місцевого, громадського та спеціального екологічного управління.	5
6	2.1 Проблеми екологічного розвитку .	5
7	2.2. Питання економіки природокористування у державних нормативних актах України.	6

8	2.3 Вплив людини на природу та його оцінка.	6
9	2.4 Оцінка екологічної безпеки продукції.	6
10	2.5 Економічні інструменти екологічної політики.	6
11	3.1 Державний облік водокористування.	6
12	3.2 Визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства.	6
13	3.3 Нормативні документи, що до раціонального використання атмосферного повітря.	6
14	3.4 Особливості оцінки економічної ефективності природоохоронних заходів	6
15	3.5 Екологічні проблеми господарства України	6
	Разом	84

9. Індивідуальні завдання (не передбачено)

10. Методи навчання

Навчання з дисципліни “Економіка природокористування” передбачає лекційні та семінарські заняття, а також консультації, та самостійну роботу курсантів та студентів. Поточний контроль проводиться на семінарських заняттях. Його основною метою є забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та слухачами у процесі навчання: виявлення рівня засвоєння теоретичного матеріалу, набуття навичок та вмінь згідно з програмою дисципліни. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування,

тестування, письмових робіт, обговорення питань на семінарських заняттях. При підготовці до семінарських занять передбачено написання рефератів, а також підготовка доповідей за актуальними питаннями дисципліни.

Викладання дисципліни передбачає широке використання технічних засобів навчання. Самостійна робота курсантів та студентів включає опанування основної та додаткової літератури, рішення задач та проблемних питань за методичними рекомендаціями. Під час самостійної роботи курсанти та студенти також знайомляться із положеннями законодавчих та нормативних документів, розширюють та поглиблюють знання з тем, передбачених програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється у формі диференційного заліку.

11. Методи контролю

Для оцінки знань слухачів використовується поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, тестування, письмових робіт, обговорення питань на семінарських заняттях та здійснюється на кожному практичному та семінарському заняттях. У процесі вивчення дисципліни слухачі виконують дві модульні контрольні роботи. Підсумкова форма контролю – диференційний залік у 7 семестрі.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

ЗМ 1					ЗМ 2					
<i>T1</i>	<i>T2</i>	<i>T3</i>	<i>T4</i>	<i>Тести</i>	<i>T5</i>	<i>T6</i>	<i>T7</i>	<i>T8</i>	<i>T9</i>	<i>Тести</i>
1	2	1	1	14	2	1	1	1	1	16

ЗМ 3						ІНДЗ		Разом	Умови заліку
<i>T10</i>	<i>T11</i>	<i>T12</i>	<i>T13</i>	<i>T14</i>	<i>Тести</i>	1	2		
1	1	1	1	1	14	30	10	100	> 50

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	

82-89	B	добре	зараховано
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

13.1. Контрольні питання для проведення підсумкового контролю (модульний контроль, диференційний залік)

1. Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення охорони атмосферного повітря.
2. Роль принципу “Забруднювач платить” в економіці природокористування.
3. Необхідність екологізації виробництва за сучасних умов.
4. Екологічні показники продукції.
5. Форми заохочення і стимулювання природоохоронної діяльності.
6. Еколого-економічні проблеми Тернопільської області.
7. Еколого-економічні проблеми Львівської області.
8. Еколого-економічні проблеми Донбасу.
9. Еколого-економічні проблеми Карпатського регіону.
10. Еколого-економічні проблеми Поліського регіону.
11. Еколого-економічні проблеми Кримського півострова.
12. Еколого-економічний моніторинг.
13. Економічний механізм розвитку й охорони рекреаційних ресурсів в Україні.
14. Економічний механізм охорони рибних ресурсів в Україні.
15. Економічний механізм охорони рослинних ресурсів в Україні.
16. Економічний механізм охорони тваринних ресурсів в Україні.
17. Економічний механізм охорони лісових ресурсів в Україні.
18. Роль економічних механізмів Кіотського протоколу у вирішенні проблем зміни клімату.
19. Еколого-економічне районування.

20. Концепція сталого розвитку.
21. Закономірності взаємодії суспільства і природи.
22. Міжнародна практика оцінювання природних ресурсів.
23. Стратегічні пріоритети сталого розвитку України в екологічній сфері (за Комплексною програмою впровадження на національному рівні рішень Всесвітнього саміту зі сталого розвитку).
24. Стратегічні пріоритети сталого розвитку України в економічній сфері (за Комплексною програмою впровадження на національному рівні рішень Всесвітнього саміту зі сталого розвитку).
25. Діяльність Комітету екологічної політики Європейської економічної комісії ООН.
26. Споживацька сутність сучасної економіки і проблеми екології.
27. Сучасні проблеми фінансування природоохоронних заходів в Україні.
28. Еколого-економічні проблеми акваторії та узбережжя Чорного моря.
29. Еколого-економічні проблеми акваторії та узбережжя Азовського моря.
30. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з використанням пестицидів.
31. Еколого-економічні проблеми ливарного виробництва.
32. Інвестиційна політика щодо охорони довкілля.
33. Безвідходні технології – головний шлях охорони довкілля від техногенного впливу.
34. Шляхи “екологічного” вирішення паливно-енергетичної проблеми в Україні.
35. Оцінка можливості подальшого розвитку атомної енергетики в Україні з позицій раціонального природокористування.
36. Еколого-економічні проблеми зони аварії Чорнобильської АЕС.
37. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням гірничодобувної промисловості України.
38. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням металургійного комплексу України.
39. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням хімічних підприємств.
40. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням теплових електростанцій.
41. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням агропромислового комплексу України.
42. Екологізація банківської справи за сучасних умов.
43. Еколого-етичні мотиви в інвестиційній політиці.
44. Економічні інструменти впливу на ринкову кон'юнктуру у галузі використання природних ресурсів та розвитку екологічної інфраструктури.
45. Концепція використання природних благ.
46. Економічні збитки від забруднення навколишнього середовища.
47. Екологічний бюджет і природоохоронні фонди.
48. Інформаційне забезпечення управління природокористуванням і охороною природи.
49. Екологічне маркування як інструмент сучасного маркетингу.
50. Еколого-економічний аналіз, головні завдання, принципи та методи.

13.2. Плани практичних занять

Плани практичних занять наведені у додатку 1 до цієї програми.

13.3. Завдання для самостійної роботи слухачів

Завдання для самостійної роботи слухачів наведені у методичному матеріалі «Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Економіка підприємства».

13.4. Методичні вказівки і тематика контрольних робіт

Матеріали до контрольних робіт денної та заочної форм навчання наведені у додатку 2 до цієї програми.

13.5. Пакет комплексних контрольних робіт (ККР) для перевірки знань

Пакет ККР для перевірки знань наведений у додатку 3 до цієї програми.

14. Рекомендована література

Базова

Література	Теми, в яких застосовується
1. Анисимова И. В. Экологическая маркировка как инструмент современного маркетинга. Получение, применение и преимущества / И. В. Анисимова, С. М. Гордышевский, Н. Д. Сорокин. – СПб., 2010. – 57 с.	8, 9
2. Волошин І. М. Методика дослідження проблем природокористування / І.М. Волошин. – Львів, 1994.	1, 2, 7, 8
3. Гирусов Э. В. Экология и экономика природопользования / Э. В. Гирусов, В. М. Лопатин. – М., 2002.	1, 2, 6, 7,
4. Глушкова В. Г. Экономика природопользования : [Учеб. пособие] / В. Г. Глушкова, С. В. Макар. – М., 2003.	1, 2, 6, 7,
5. Гриценко Ю. М. Комплексне використання та охорона водних ресурсів / Ю. М. Гриценко. – Рівне, 1997.	2, 4, 10
6. Данилишин Б. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. С. Міщенко. – К., 1999.	2, 3, 9, 11, 14
7. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища : [Навч. посібник] / В. С.	1, 5, 6, 7

Джигирей. – К., 2004. – С. 220–234.	
8. Екологічний менеджмент : [Навч. посібник] / [За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк]. – К., 2004.	1, 3, 4, 8, 9
9. Игнатенко М. Г. Экология и экономика природопользования. / М. Г. Игнатенко, В. А. Малеев. – Киев, 1998.	1, 2, 5, 6, 7, 8
10. Коржнев М. М. Природно-ресурсні основи розвитку суспільства : [Підручник] / М. М. Коржнев. – К., 2004.	1, 2, 5, 9, 10, 11, 14
11. Мамедов О. І. Економіка природокористування : [Навч. посібник] / О. І. Мамедов, А. В. Власова. – Кривий Ріг, 2007.	1, 2, 7, 13
12. Мельник Л. Г. Экологическая экономика / Л. Г. Мельник. – Сумы, 2001.	1, 2, 6, 7, 8
13. Царенко О. М. Основи екології та економіка природокористування : Курс лекцій. Практикум : [Навч. посібник] / О. М. Царенко, О. О. Несветов, М. О. Кадацький. – Суми, 2001. – 326 с.	1, 2, 6, 7, 8
14. Шеляг-Сосонко Ю. Р. Ліси України. Сучасний стан, збереження, використання / Ю. Р. Шеляг-Сосонко, С. М. Стойко, Л. П. Макаренко. – К., 1996.	2, 14
15. Яремчук І. Г. Економіка природокористування : [Навч. посібник] / І. Г. Яремчук. – К., 2000.	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8

Допоміжна
(*нормативні документи, довідники, словники тощо*)

Література	Теми, в яких застосовується
1. Базові нормативи плати за забруднення навколишнього середовища України. Методика визначення розмірів плати і стягнення платежів за забруднення навколишнього середовища України. – К., 1993. – 22 с.	5, 6, 11
2. Водний кодекс України (1995).	5, 10
3. Географічна енциклопедія України: У 3 т. – К.: Укр. енциклопедія, 1990–1994.	2, 3, 10, 11, 13
4. Екологічне маркування на упаковці // Інформ. бюл. з міжнар. стандартизації. – 1996. – № 1. – С. 60–64.	8
6. Закон України “Про меліорацію земель” (2000).	5, 11
7. Закон України “Про мисливське господарство та полювання” (2000).	5, 14
8. Закон України “Про охорону навколишнього	1, 4, 5, 10, 11, 12,

природного середовища” (1991).	14
9. Закон України “Про охорону атмосферного повітря” (1992).	5, 12
10. Закон України “Про плату за землю”.	5, 6, 11
11. Закон України “Про рослинний світ” (1999).	5, 14
12. Закон України “Про тваринний світ” (1993).	5, 14
13. Збірник нормативно-правових актів Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища. – Львів, 2004.	3, 8, 9
14. Земельний кодекс України (1992).	5, 11
15. Інструкція про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища (1999).	5, 11, 12
16. Кашенко А. Л. Фінансово-економічні основи природокористування / А. Л. Кашенко. – К., 1999. – 221 с.	1, 2, 4, 5, 7, 8
17. Кодекс України про надра (1994).	5, 13
18. Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 р. (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 880-р).	3, 4, 5, 6
19. Лісовий кодекс України (1994).	5, 14
20. Наказ Мінекобезпеки “Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів” (1995).	5, 6, 10
21. Наказ Мінекобезпеки “Про затвердження базових нормативів плати за забруднення навколишнього природного середовища” (1996).	5, 6, 11
22. Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі: Спец. видання до 5-ї Всеєвропейської конф. міністрів навколишнього середовища “Довкілля для Європи”. – К., 2003.	3, 4
23. Постанова Верховної Ради України “Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки” (1998).	4, 5, 6
24. Постанова КМУ “Про затвердження Порядку визначення плати і стягнення платежів за забруднення навколишнього природного середовища” та Положення “Про республіканський позабюджетний фонд охорони навколишнього природного середовища” (1992).	5, 6
25. Постанова КМУ “Перелік видів діяльності, які	4, 5, 10, 11, 12, 13

відносяться до природоохоронних заходів” (1992).	
26. Постанова КМУ “Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення НПС і стягнення цього збору” (1999).	5, 6
27. Постанова КМУ “Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003–2015 роки” (2003).	3, 4
28. Реймерс Н. Ф. Природопользование : Словарь-справочник / Н. Ф. Реймерс. – М., 1990.	1, 2
29. Соколов В. И. Природопользование в США и Канаде: экономические аспекты / В. И. Соколов. – М., 1990. – 154 с.	
30. Сталый розвиток суспільства : 25 запитань та відповідей : [Глумачний словник]. – К., 2001.	3, 8, 9
31. Стан світу-2000. Інститут Всесвітнього Спостереження про прогрес до сталого суспільства. – К., 2000.	3, 8, 9

11. Інформаційні ресурси

Інтернет-ресурси

1. www.mama-86.kiev.ua (Всеукраїнська екологічна громадська організація “МАМА-86”)
2. Ecoportal.univ.kiev.ua (на сайті представлені матеріали екологічних конференцій, нарад, публікації, результати досліджень, освіта)
3. www.ecolife.org.ua
4. www.alter-eco.org.ua (коаліція українських неурядових організацій “Альтер-Еко”)
5. www.ecoleague.net (офіційний сайт Всеукраїнської екологічної Ліги)
6. www.unep.ch/ (Програма ООН з питань захисту довкілля – United Nations Environment Program)
7. www.rada.kiev.ua (сайт Верховної Ради України)
8. www.dovkilia.kiev.ua (сайт екологічного проекту)
9. Ecoproduct.org.ua (сайт загальнонаціонального проекту “Екологічно чистий продукт”)
10. www.erriu.ukrtel.net (сайт Інституту досліджень навколишнього середовища та ресурсів)
11. www.ecology.org.ua (сайт Комітету ВР України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи)
12. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (законодавство України)
13. www.eea.europa.eu/ (ЕЕА – European Environment Agency)
14. www.ecopravo.lviv.ua (сайт Львівської громадської організації “Еко-Право-Львів”)
15. www.menr.gov.ua (сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища)
16. www.iarm.edu.ua (сайт Центру сталого розвитку та екологічних досліджень)
17. lib-ecolog.narod.ru (бібліотека інженера-еколога – <http://vkontakte.ru/club994894>)
18. ru.wikipedia.org
19. www.geo.ru
20. www.franko.lviv.ua

21. www.ecoline.ru/mc/books/emas

Укладачі: доцент кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Яценко А.А., старший викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Гончарова Т.А.

ДОДАТОК 1

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Плани практичних занять

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Методичні вказівки і тематика контрольних робіт

ДОДАТОК 3

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

